

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЧАСНИКУ ЯРОГО ЗА РІЗНИХ СТРОКІВ ВИРОЩУВАННЯ

Садовська Н.П., Попович Г.Б., Гамор А.Ф.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», біологічний факультет, м. Ужгород

Часник широко використовують в Україні як одну із основних овочевих культур. Він знаходить застосування в кулінарії, переробній промисловості та народній медицині. Посіви часнику займають близько 1% площі, відведеної під овочеві культури. Але вирощують переважно сорти стрілкуючого підвиду часнику, які висівають під зиму, а часник нестрілкуючий ярий має обмежене поширення, хоча він значно краще і довше зберігається. Однією з причин, що обмежує його вирощування, є низька врожайність – всього 5-8 т/га. Це не задовольняє внутрішні потреби споживання, тому його щорічно імпортують для потреб народного господарства. Виходячи з цього, актуальною є проблема удосконалення елементів технології вирощування часнику ярого в окремих ґрунтово-кліматичних зонах.

Метою роботи було вивчення впливу строків висаджування часнику ярого на формування урожаю цибулин. Дослідження з вивчення впливу різних строків висаджування зубків часнику ярого на врожайність проводили в приватному господарстві в низинній зоні Закарпаття (Ужгородський район) у 2019-2020 роках. Об'єктом дослідження слугувала місцева форма часнику ярого, яка впродовж багатьох років культивується на цій території. Характеризується хорошою врожайністю, стійкістю до хвороб. Не стрілкується, середньостиглий, зі щільною цибулиною округло-плескатої форми. Вегетаційний період (від появи перших сходів до збирання) становить 120-130 діб. Кількість зубків у головці складає 8-10 штук. Діаметр цибулини 4-6 см, висота 4-4,5 см. Маса – 28-35 г.

Зубки підземних цибулин в обидва роки досліджень висаджували у три строки: в III декаді березня, в I (контроль) та II декадах квітня за схемою 45×5-7 см. Глибина загортання – 5-7см. Загальна площа ділянки – 20 м². Площа облікової ділянки – 1,9 м². На кожен грядку, яка слугувала за окрему повторність, було висаджено по 60 зубків. Дослід закладали у 3-кратному повторенні. Агротехнічні умови проведення дослідів забезпечувалися з урахуванням загальноприйнятої технології вирощування.

У дослідженнях проводили фенологічні спостереження, біометричні вимірювання органів рослин, визначали урожайність.

Строки висаджування мали певний вплив на ріст і розвиток рослин, а також на проходження фенофаз. Сходи за першого строку висіву з'являлися через 7-8 діб, а за другого і третього – через 4-5 діб. Масові сходи на всіх варіантах спостерігали ще через 2-3 доби. Початкові фази росту (від появи сходів до появи другого листка) за найкоротший період проходили за другого строку висіву. Подальший ріст і розвиток, починаючи з появи четвертого листка, відбувався майже з однаковою інтенсивністю. Період формування цибулин був найкоротшим за третього строку висаджування. Він тривав 33-34 доби, у той час як за більш ранніх строків – 35-37 діб.

Істотну різницю в показниках розмірів та площі листкового апарату було помічено у фазі четвертого та шостого листків на варіанті з висівом зубків часнику в кінці III декади березня, де зазначені параметри набували максимальних значень в обидва роки досліджень. Найкоротший період від формування 6-го листка до формування цибулин спостерігали за 2-го строку висаджування. Він склав 32 дні проти 33 днів за 3-го та 33-36 днів за 1-го строків висіву.

Біометричні параметри цибулин відрізнялися у залежності від строків висаджування. Найкращі показники були зафіксовані при ранньому строку висаджування, тоді як за висіву в I та II декадах квітня продуктивні органи часнику були дещо меншими. Зокрема, маса головок часнику за висіву у III декаді березня сягала 31-34 г, за другого строку була меншою на 1-4 г, а за третього – на 3-6 г. Очевидно, певний негативний вплив на формування цибулин мало підвищення температури повітря, ґрунту та зменшення вологості.

Аналіз урожайності часнику за 2019 рік показав, що найвищий показник, як загального (9,6 т/га) так і товарного врожаю (9,4 т/га) отримано за висіву у ранній строк – у III декаді березня. Частка товарного врожаю склала 98%. Приріст урожайності до контролю у цьому варіанті склав 3,2%. Найгірші результати отримано за висіву в II декаді квітня. Загальна урожайність у цьому варіанті була на рівні 8,4 т/га, що на 0,9 т/га або на 9,7% менше за контроль. Товарність цибулин складала 96,4%, що на 0,4% менше за контроль та на 1,6% менше, ніж у варіанті з першим строком висіву.

У 2020 році урожай на всіх варіантах був дещо менший. Разом з тим, зберігалася і тенденція до зниження врожаю з кожним наступним строком висіву. Так, за першого строку висіву урожайність була найвищою – 9,4 т/га, що більше за контроль на 0,9 т/га, або на 10,5%. За висаджування у II декаді квітня загальна урожайність склала 7,9 т/га, а товарна сягала 7,6 т/га, що менше на 0,6 т/га та 0,7 т/га відповідно у порівнянні з контролем.

Приріст врожаю до контролю за раннього строку висаджування сягав 10,5%, в той час коли за висаджування в другій декаді квітня приріст був від'ємний і становив 7%.

Врожайність за пізнього строку висіву в обидва роки досліджень була найменшою. За першого року дослідження цей показник сягав 8,4 т/га, а відсоток товарної врожайності склав 96,4%, тоді як у 2020 році врожайність становила 7,9 т/га, а відсоток товарного врожаю склав 96,2%. Показник товарної врожайності у 2019 році більший на 0,5 т/га в порівнянні з 2020 роком. Причиною меншої врожайності за більш пізніх строків висаджування можна вважати відсутність опадів в період формування підземних цибулин.

Отже, в обидва роки досліджень урожайність часнику ярого була найвищою за висаджування у III декаді березня, тому його можна вважати оптимальним для умов низинної зони Закарпаття.